

Nr 3

Utlåtande i anledning av motioner om de s. k. trettioårs- och femtonårsreglerna i tilläggs pensioneringen.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 31 av herr *Carlsson, Eric, m. fl.* samt II: 36 av herr *Jonasson m. fl.*

I motionerna behandlas dels frågan om sambandet mellan avgifter och pensionsgrundande inkomst i vissa fall i ATP-systemet, dels frågan om reformering av femtonårs- och trettioårsreglerna. I detta utlåtande behandlas endast sistnämnda fråga. Övriga delar av motionerna kommer utskottet att ta upp i annat sammanhang.

Motionerna

I motionerna anföras.

De s. k. 30- och 15-årsreglerna är utformade så att de missgynnar dem som har lägre inkomster. Pensionen skall, när systemet är fullt utbyggt, utgå för högst 30 intjänade år, men avgifter skall inbetalas för hela den aktiva arbetstiden. Den som får avstå arbetsinkomst till ATP under 45—50 år får sålunda inte räkna fler pensionspoäng än den som får avstå avgifter i endast 30 år, vilket i stort måste missgynna låginkomstgrupperna som tidigt kommer ut i förvärvslivet.

Liknande effekt får den s. k. 15-årsregeln om att pensionen skall beräknas på genomsnittsinkomsten under de 15 bästa åren. De grupper som har brant stigande inkomster under senare delen av sin aktiva tid favoriseras härigenom. De som har lägre inkomster har i regel en relativt jämn inkomstutveckling under hela sin aktiva tid.

De anförda exemplen visar att nu gällande regler för beräkning av avgifter och förmåner inom tilläggs pensioneringen missgynnar låginkomstgrupperna. En utredning som syftar till att eliminera de aktuella orättvisorna bör snarast komma till stånd.

I motionerna yrkas »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om skyndsamt prövning samt förslag rörande en sådan reformering av berörda regler inom tilläggs pensioneringen att den nuvarande disproportionen mellan avgift och förmån för deltids- och korttidsanställda samt låginkomsttagare avlägsnas i enlighet med vad i motionen anförts».

Gällande bestämmelser

Pensionsgrundande inkomst inom tilläggs pensioneringen för ett år utgöres i princip av summan av den försäkrades inkomst av anställning och inkomst

av annat förvärvsarbete för året, i den mån summan överstiger det för året gällande basbeloppet, d. v. s. ett belopp som motsvarar 4 000 kronor i 1957 års penningvärde, 6 000 kronor i februari 1970, men icke överstiger 7,5 gånger basbeloppet. Basbeloppet avräknas i första hand mot inkomsten av anställning. På den pensionsgrundande inkomsten beräknas *pensionspoäng*, som i sin tur ligger till grund för bestämmandet av de förmåner som skall utgå från försäkringen. För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställts för försäkrad, skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. Pensionspoäng beräknas på så sätt att den pensionsgrundande inkomsten delas med det vid årets ingång gällande basbeloppet. Full ålderspension kan enligt huvudregeln utgå endast om pensionspoäng för 30 år tillgodoräknats den försäkrade. I fråga om försäkrad som är född år 1923 eller tidigare gäller övergångsbestämmelser, som innebär att ett mindre antal år än 30 krävs för full pension. — Pensionen uträknas med utgångspunkt i medelpoängen under ett antal år, enligt huvudregeln medelpoängen under de 15 år då poängen varit högst. Ålderspension förutsätter att pensionspoäng tillgodoräknats för minst tre år.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen har sedan tilläggs pensioneringens tillkomst så gott som varje år avvisat motionsyrkanden av samma innebörd som det förevarande. Beträffande den tidigare riksdagsbehandlingen hänvisas till 2LU 1968: 4 och 1969: 17.

Utskottet

I princip gäller för erhållande av full ålderspension inom tilläggs pensioneringen att pensionspoäng skall ha tillgodoräknats den försäkrade i 30 år. Pensionen beräknas på genomsnittet av pensionspoängen under de 15 år då poängen varit högst.

Motionärerna gör gällande att trettioårsregeln och femtonårsregeln är så utformade att de missgynnar dem som har låga inkomster. Trettioårsregeln är till nackdel för sådana låginkomsttagare, som tidigt kommer ut i förvärvslivet och för vilka avgifter erläggs till pensioneringen under mer än 30 år och under avsevärt längre tid än för andra inkomsttagare. Genom femtonårsregeln gynnas enligt motionärernas uppfattning de grupper som har brant stigande inkomster under senare delen av sin aktiva tid. De som har lägre inkomster har enligt motionärerna i regel en relativt jämn inkomstutveckling under hela sin aktiva tid. Motionärerna vill att de berörda reglerna skall reformeras.

Andra lagutskottet har vid åtskilliga tillfällen tagit ställning till motionsyrkanden av samma innebörd. I sina av riksdagen godkända utlåtanden har

utskottet avstyrkt motionerna med följande motivering. Regeln om 30 pensionsgrundande år har sin förebild inom den statliga pensioneringen. Genom att antalet poänggivande år som fordras för full pension begränsats till 30, tillgodoses sådana försäkrade som på grund av studier eller annan utbildning inträder i förvärvslivet vid en högre ålder. Även kvinnor, som på grund av barnsbörd och omvårdnad om barnen under några år är förhindrade att ha förvärvsarbete, har fördel av trettioårsregeln. Detsamma gäller personer, som på grund av sjukdom eller arbetslöshet tvingas vara borta från förvärvslivet under längre tid. Regeln får anses innefatta en lämplig avvägning mellan olika arbetstagares pensionsintressen. Femtonårsregeln innebär enbart fördelar för den försäkrade, så snart någon förändring skett i realinkomsten under de pensionsgrundande åren. Den omständigheten att vissa grupper kan ha större fördel av regeln än andra motiverar inte att regeln tas bort.

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning till de berörda reglerna och avstyrker således motionerna i förevarande del.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 31 och II: 36, såvitt angår femtonårsregeln och trettioårsregeln, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 februari 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s)*, fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Lars Larsson (s)*, Dahlberg (s), Österdahl (fp), Kaijser (m), Andreasson (cp)* och fru Grethe Lundblad (s)*;

från andra kammaren: herr Gustavsson i Alvesta (cp)*, fröken Wetterström (m), herrar Fredriksson (s)*, Svensson i Kungälv (s), fru Skantz (s), herr Jonsson i Mora (fp), fru Sigurdsen (s)* och fru Håvik (s)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Andreasson* (cp) och *Gustavsson* i Alvesta (cp), som ansett, *dels* att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 2 med orden »Andra lagutskottet har» och slutar på följande sida med orden »förevarande del» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vid tidigare riksdagsbehandling har beträffande trettioårsregeln hävdats att den innefattar en lämplig avvägning mellan olika arbetstagares pensionsintressen. Regeln innebär sålunda fördelar för försäkrade, som till följd av studier har relativt få pensionsgrundande år. Detsamma gäller för kvinnor, som på grund av omvårdnad av barn under ett antal år är förhindrade att förvärvsarbeta. Även långtidssjuka och arbetslösa kan ha fördelar av regeln. Beträffande femtonårsregeln har gjorts gällande att regeln innebär enbart fördelar för en försäkrad så snart förändring skett i realinkomsten under de pensionsgrundande åren.

Trettioårs- och femtonårsreglerna innebär onekligen beaktansvärda fördelar för stora grupper försäkrade. Utskottet har inte för avsikt att föreslå någon försämring för dessa grupper. Det finns emellertid vissa grupper — främst låginkomsttagare — som inte i samma utsträckning som andra kan tillgodogöra sig fördelarna av de berörda reglerna. Inkomsttagare tillhörande dessa grupper har relativt konstant årsinkomst på låg nivå. De har ofta betydligt mer än 30 år i förvärvslivet. Utskottet anser det angeläget att man på något sätt ger den berörda gruppen försäkrade pensionsrätt även för pensionsgrundande år som överstiger 30. Hur detta skall ske får närmare utredas. I det sammanhanget bör också övervägas om man inte genom en alternativ regel kan kompensera sådana försäkrade som f. n. har relativt liten fördel av femtonårsregeln.»

dels att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 31 och II: 36, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i enlighet med vad utskottet anfört».